

Chování koček

Původ

Předek *Felis catus*

- *Felis silvestris lybica/cafra*
  - ❖ africká kočka divoká
- ❖ *Felis silvestris silvestris*
  - ❖ evropská kočka divoká

Původ a domestikace kočky

- domestikace **4000 let př. n. l. Egypt**

Kočky domácí a ferální

- domácí kočky **žijí v těsné blízkosti lidí**, kteří do jisté míry odpovídají za jejich obživu, pečují o ně a skýtají jim přístřeší
- ferální/volně žijící kočky nemají specifického „majitele“, jsou **nezávislé**

Teritorium koček

- ❖ **samci jsou víc teritoriální** než samice
- ❖ **kočka bývá vázána více na teritorium než na člověka**
- ❖ struktura teritoria je **organizovaná a stabilní**
- ❖ *faciální značky, škrábance, značkování močí*

Kočka v domácnosti

- Různá teritoria dle využití

Sociální vztahy

- kočky mohou žít **samotářsky i společensky**
- skupiny bývají stabilní, samičí (**matrilinéární** - kočky s potomstvem různého věku), mladí kocourci odcházejí, kočičky zůstávají; kocouři se ke skupině volně připojují
- skupiny mohou být různě velké, **4-5, 10 i více** jedinců

Sociální struktura

- ve skupině ferálních koček, v kolonii je obvykle **jeden kocour dominantní**
- hierarchie může být **lineární, cirkulární, mnohvrstevná**
- **otírání tváře o jinou kočku bývá znakem nižšího postavení**

Komunikace - řeč těla

❖ projevy, které redukují vzdálenost:

- vertikálně nesený ocas - přátelské přiblížení
- **výzva ke hře** - převalení na záda, expozice abdominální krajiny
- **submisivní postoj** je u koček **méně významný, méně vyvinutý** (má zastavit útok)
– sklopené uši

❖ projevy, které zvětšují vzdálenost:

- ofenzivní výstraha - upřený přímý pohled, konstrikce pupil, napřímené tělo
- pohyb špičkou zdviženého ocasu - rozčilení, piloerекce v thorakolumbální oblasti
postupuje kaudálně, ocas otočený dolů
- defenzivní výstraha: „**halloween cat**“

Komunikace: škrábání

- vrozené chování kočkovitých šelem
  - ❖ obnova růstu drápů
  - ❖ vizuální značení teritoria
  - ❖ olfaktorické značení teritoria
- škrábání jako **projev jistoty/hrozby**
- kočka často škrábe v **přítomnosti jiných koček/člověka**
- mají sklon škrábat **na stejném místě**
- **vizuální značky** jsou permanentní

Škrábání v bytě - vhodné řešení

- kočce poskytnout sloupek (10 × 10 cm průřez) 30 cm nad podlahou, aby se mohla vleže **pohodlně natáhnout** (pro horizontální škrábání) a vyšší než stojící a natažená kočka (pro **vertikální škrábání**)
- **umístit blízko místa, kde kočka spí**

Komunikace: značkování otíráním tváře

- **značkování:** permanentní olfaktorické a vizuální „zprávy“ - slouží udržování vzdálenosti mezi kočkami, kontrole reprodukce
- **otírání:** sekrety mazových žláz (tvář, brada, uši, perianální oblast) kočky deponují na prominující povrchy

Komunikace: Značkování močí

- sprejování malého množství moči na vertikální objekty ve stoje nebo, méně často, na horizontální povrchy v podřepu
- instinktivní chování
- koordinace prostorových pohybů koček
- reprodukční chování

- v bytě: specifické „cíle“ (postel, prádlo majitele, místa blízko okna)
- kocouři s nástupem puberty (kastrace je účinná v 90 %)
- depozice moči rozstříkovaním pokrývá větší plochu než močením
- depozice je ve výšce vhodné pro čichání
- značkováním zanechávají svůj pach, nepřekrývají pach jiných koček
- **pomocí faeces** značkují jen řídce

Příčiny značkování močí:

❖ vliv hormonální

- častěji u kocourů
- někdy u koček (v říji)
- někdy ukastrovaných kocourů

❖ vrozené predispozice

- genetické rozdíly
  - neznačkují vůbec
  - značkují i po kastraci

❖ zvýšení úzkosti nebo nervozity

- potrestání po značkování (úzkost)
- „multi-cat“ domácnost (nervozita) :

❖ sociální stimuly

- jiné kočky v domácnosti
- nová kočka/nový pes
- pozorování koček venku
- „multi-cat“ domácnost:
  - „sdílení času a prostoru“

❖ jiné stimuly

- návštěva
- neznámý předmět v domě
- změna životního stylu rodiny

Smysly - sluch

- pohyblivé nálevkovité uši slouží lokalizaci zvuků; ovládá je více než 20 svalů; mohou rotovat v úhlech 180°; zachycují variace kvality zvuků a určují jejich směr
- slyšení:
  - kočka vnímá frekvence 65-85 kHz (10,5 oktáv) a vysoké frekvence (ultrazvukové komunikace hlodavců)

Smysly - zrak

- Tapetum lucidum

Smysly - hmat

- hmatové chlupy pomáhají kočkám při lovu, zejména v noci
- Vibrissae

Smysly chemické - čich

- dobře vyvinutý u koťat při narození
- čichová sliznice asi 20 cm² (člověk 2-4 cm²)
- vomeronasální orgán (VNO), informace do hypothalamu (mimo *b. olfactorius*); analogie flemování (*gaping*) se objevuje asi v 6 týdnech, více u samců (čichá, dotýká se zdroje pachu, např. moči, nosem a jazykem, zvedá hlavu, s retrahovanými pysky a pootevřenou tlamou)

Smysly chemické - chuť

- je u koček méně prozkoumána
- 4 základní chuťové vjemy
- 1. den života koťata reagují na NaCl v mléce, 10. den reagují i na hořkou chuť
- dospělé kočky odpovídají na slanou, hořkou a kyselou chuť, nejméně na sladkou
- odpověď je nejvýraznější při 30 °C (teplota jazyka)

Nutriční chování

- **několik malých porcí/den**
  - i v noci (energetický příjem 1 porce = 1 myš)
- **palatabilita** potravy je významná
  - lze ji zvýšit podáním potravy o teplotě těla
- příjem vody:
  - malý, při krmení konzerv (70-74 % vody) nepijí delší dobu

- nutno poskytnout **čerstvou vodu**
- některé dospělé kočky nesnášejí mléko
- **kočky domácí i ferální loví více než kocouři**
- jsou **solitérní lovci**
- loví nejčastěji v polích, v otevřeném terénu
- **za svítání a soumraku loví více než v noci**
- lov tvoří asi 15 % denního času

Eliminační chování

- k defekaci i močení kočky preferují:
  - volné prostranství
  - volný sypký substrát (kočka pochází z pouštních oblastí)
- eliminaci stimuluje pach místa dříve označeného močí
- moč intaktních kocourů silně páchne, po kastraci pach mizí
- kočky se snadno naučí na toaletu v bytě
- zahrabávají moč i faeces (i u malých koťat před odstavem)
- některé kočky vynášejí mláďata ven k eliminaci
- starší imitují matku, používají její areál
- hrabou před i po eliminaci

Komfortní chování

- odpočinek/spánek: krátké periody aktivity (1-2 h, rozdělené do několika epizod během dne)

Komfortní chování - péče o tělo

- péče o tělo je významná, kočky mají přesné sekvence čištění částí těla, začínají od hlavy
- čistí se i navzájem

Sexuální chování

Kocour:

- puberta 6-9 měsíců: toulání/noční aktivita/značkování močí (únor-září)
- kocouři jsou sexuálně aktivní na vlastním území
  - kočky vozit ke kocourovi na krytí
- kocour odmítá krytí, má-li strach
  - bývá selektivní (někdy je předehra před kopulací dlouhá a složitá)
- při námluvách (> 24 h) kocour hlídá kočku, ze vzdálenosti menší než 1 m, vokalizuje, pronásleduje ji při každém pohybu

Kočka:

- puberta 5,5 - 8 měsíců;
  - **sezónně polyestrická**, vrchol říje (únor-červenec)
- estrus 4-6 d, receptivní 3. - 4. d, končí 24 h po koitu
- bez přítomnosti kocoura trvá estrus 10-14 d, opakuje po 2-3 týdnech (variace 21-29, ale také 5-73 d)
- **provokovaná ovulace**
- v říji kočka více značkuje močí, vokalizuje, převaluje se, pánev směřuje vzhůru, záda se hrbí, je neklidná, nežere
- máta kočičí (*Nepeta cataria*, catnip) může akcentovat projevy říje

Kastrace

U kocourů:

- klesá frekvence bojů, toulání a značkování
- mezi věkem při kastraci a rychlostí, s jakou mizí toto chování, není vztah
- téměř okamžitě mizí nepříjemný pach moče, většina přestává kopulovat do 2 týdnů, zkušeni kocouři však mohou pokračovat až 1 rok;
- asi 25 % zvířat je po kastraci přítulnějších
- kastrace neovlivňuje lovecké chování ani strach

U koček:

- končí estrus, mírně klesá konzum energie, lovecké chování ani aktivita se nemění

Mateřské chování

- gravidita 65-68 d
  - < 60 d – předčasný p., mrtvá koťata
- týden před porodem hledá tmavé, klidné místo, více času tráví péčí o tělo (oblast mléčné žlázy a perinea)
- neklid, iritace, hrabání, pozice jako k defekaci, vokalizace
- porod často v noci
- mateřské chování se objevuje náhle, porodem 1. mláděte
- matka olizuje koťata (možnost zranění, nereaguje na vokalizaci mláděte)
- placentofágie (vzácně kanibalismus)
- koťata při narození váží 80-120 g
- vrh mívá **3-5** (max. 13 koťat)
- za 10 let reprodukce může **1 kočka mít 50-150 koťat**
- interakce: olizování, stimulace k sání, eliminace
- často je budí ke krmení
- v 1. týdnu 90% času s koťaty
- u koček v koloniích je známo **kooperativní kojení**
- **stěhování hnízda**: hluk, neklid v blízkosti (kolem 3. - 4. t.)

Vývoj koťat

- **neonatální údobí (1. - 14. d):**
  - ❖ matka iniciuje sání (koťata dodržují pořadí u struků), konají **pádlovací pohyby** předními končetinami (oxytocin, stimuluje ejekci mléka)
  - ❖ vnímají taktilní a pachové podněty
  - ❖ po své pachové stopě se mohou vrátit do hnízda z 50-60 cm

- ❖ sociální interakce s matkou: výživa, termoregulace, eliminace; nevidí, neslyší
- **přechodné údobí (14. - 21. d):**
  - ❖ sání zahajují i koťata
  - ❖ kolem 8. dne: otvírají se oči
  - ❖ kolem 9. dne: otvírají se uši
- **socializační údobí: 3. - 9. Týden**
  - ❖ může zahrnovat různé druhy **včetně člověka**
  - ❖ **základům lovu je matka učí koncem 1. měsíce**
  - ❖ začínají sociální hry - až do 12. týdne
  - ❖ **kompletní motorické dovednosti: 10. - 11. týden**

Hravé chování

- hra je specifické chování, probíhá v různém seskupení koček
- sociální hry - koťata, matka, jiná kočka
- hra nevede ke zranění, prvky hry nemají sekvence jako lovecké chování
- lze je dělit dle typu hry:
  - **hra sociální**
  - **hra s objekty**
  - **pohybová hra**
  - **hravé/lovecké chování**